

Istota i poziomy twórczości. Społeczne uwarunkowania twórczości dzieci

Opracowanie: Jolanta Bonar

Współczesny, **PANKREACJONISTYCZNY**
pogląd na temat twórczości zakłada, że
tworzenie jest nie tyle przywilejem, co
obowiązkiem każdego człowieka wynikającym
z jego natury.

Twórczość płynna

- to zadatek, możliwość, pewnego rodzaju potencjał. Jest niezbędnym elementem koniecznym do zaistnienia pozostałych poziomów, nie jest jednak ich gwarantem.
- Istotą tej twórczości jest ideacja, czyli zdolność do wytwarzania nowych pomysłów.

W przypadku tego poziomu ocena społeczna nie ma znaczenia.

- Twórczość płynna pojawia się najwcześniej, o czym świadczy pomysłowość i wyobraźnia małego dziecka. Jest zdolnością wrodzoną.

Twórczość skryształizowana

- to wykorzystywanie potencjalnych zdolności ideacyjnych w dążeniu do wybranego celu twórczego lub podczas rozwiązywania problemu.
- Wymaga wiedzy, doświadczenia i umiejętności w danej dziedzinie.
- Pojawia się w okresie przedszkolnym np. podczas rysowania, ale może zostać zablokowana.

Twórczość dojrzała

- polega na podejmowaniu istotnych celów i problemów oraz prowadzi do wypracowywania rozwiązań twórczych ze społecznego punktu widzenia.
- Osoba twórcza na tym poziomie powinna charakteryzować się wytrzymałością a także niezależnością, wytrwałością i odpornością na naciski społeczne.

Zdecydowana większość ludzi nie jest zdolna do twórczości dojrzałej i nie przejawia jej.

Twórczość wybitna

- jest szczególnym rodzajem twórczości dojrzałej. Prowadzi do wytworów, które w sposób znaczący zmieniają daną dziedzinę życia i twórczości.
- Twórczość wybitna wymaga skłonności do ryzyka intelektualnego i społecznego, wytrwałości oraz dogłębnego zrozumienia problemu i dziedziny twórczości.

- Wymienione poziomy twórczości zachodzą w różnych perspektywach czasowych

Twórczość płynna zajmuje od kilku sekund do kilku minut.

Twórczość skryształizowana przebiega w czasie od kilku minut do kilku miesięcy.

Spółeczne uwarunkowania twórczości

Wszystkie dzieci rodzą się ze zdolnościami twórczymi, potem już od dorosłych zależy, czy stworzone zostaną im warunki do rozwoju tych predyspozycji.

Doświadczenia zyskane w najwcześniejszych fazach życia mogą wywierać decydujący wpływ na życie jednostki i jej rozwój.

Carl Rogers twierdzi że, aby człowiek mógł być twórczy, musi czuć się pod względem psychologicznym bezpieczny i wolny. Poczucie psychicznego bezpieczeństwa wynika z trzech wzajemnie powiązanych okoliczności:

1. dziecko jest bezwarunkowo akceptowane jako jednostka, której wartość i pokładana w nią wiara nie zależy od jej stanu w danym momencie,
2. unika się ocen zewnętrznych i zachęca do samooceny,
3. wychowawca wczuwa się w sytuację dziecka i ogląda świat z jego perspektywy, rozumie dziecko i przyjmuje je, jakim jest.

Sformułowania, które niszczą pewność dziecka:

- Skąd bierzesz takie niemądre pomysły?
- Nie zadawaj głupich pytań!
- Czy potrafisz cokolwiek zrobić jak należy?
- To nie takie łatwe, jak ci się zdaje.
- Dlaczego ty nigdy nie myślisz?
- To wszystko, co masz do powiedzenia?
- Ile razy mam ci powtarzać?
- Kto to widział, żeby tak robić?
- Dlaczego nie pomyślisz, zanim zaczniesz mówić?
- Ktoś to już chyba zrobił.
- Chyba nic z tego nie będzie.

Pozytywne zachęty:

- To interesujące.
- Opowiedz o tym więcej.
- Jak doszedłeś do tych wniosków?
- Dobrze, że sam na to wpadłeś.
- Czy przemyślałeś inne możliwości?
- Jak postanowisz będzie dobrze.
- Najpierw spróbuj sam. Jak będzie potrzebna pomoc daj mi znać.
- To bardzo pomysłowe.
- Dobre pytanie.
- Na pewno dasz sobie radę.

Warunki sprzyjające twórczości

- **Czas** - jeśli dzieci mają być twórcze muszą mieć pozostawiony czas wolny na pomysłową i koncepcyjną zabawę, na wypróbowywanie nowych pomysłów.
- **Samotność** - tylko z dala od presji nakładanych przez grupę społeczną dzieci mogą być twórcze. Rozwijaniu bogatej wyobraźni służy czas i samotność.

- **Zachęty** – dzieci należy zachęcać, aby były twórcze, by poszukiwały, stawiały pytania, fantazjowały, chronić je przed ośmieszaniem i krytyką.
- **Ekwipunek** – należy zapewnić dzieciom ekwipunek do zabaw (nie powinien on jednak być kompletny), a później inne przybory, aby je pobudzić do poszukiwania, eksperymentowania.

- **Metody wychowawcze** – brak nadmiernej opiekuńczości, zachęta do niezależności, demokratyczne relacje sprzyjają twórczości. Tłumi ją natomiast wychowanie autorytarne oraz konserwatyzm prowadzący do oczekiwań, by dzieci szły śladami rodziców.
- **Możliwość zdobywania wiedza** – twórczość nie może istnieć w próżni. Im więcej dziecko może zdobyć wiedzy, tym lepsze ma podstawy do rozwijania twórczości.

Czynniki środowiska rodzinnego

- **Płeć dziecka** – chłopcom daje się zwykle więcej swobody.
- **Status społeczno – ekonomiczny**
Dzieci z rodzin o wyższym statusie bardziej są skłonne do twórczości niż dzieci z warstw uboższych. Te pierwsze są najczęściej wychowywane metodami demokratycznymi.

- **Klimat emocjonalny w rodzinie oraz postawy rodziców.** Twórczy rozwój dziecka wymaga zapewnienia mu elementarnego poczucia bezpieczeństwa oraz niezbędnej dawki wolności w rozwoju osobistym.

- **Ilość dzieci w rodzinie, kolejność urodzenia**

Jedynacy i dzieci urodzone jako pierwsze uzyskują wysoką pozycję w nauce, dzieci urodzone później częściej odnoszą sukcesy w sztuce.

- **Wykształcenie rodziców**

Szczególnie sprzyja twórczości wysokie wykształcenie matek.

Wczesne przejawy twórczej aktywności

- myślenie animistyczne - przypisywanie świadomości przedmiotom martwym,
- nadawanie specjalnych znaczeń zwykłym przedmiotom,

- twórczość językowa – tworzenie neologizmów, pytań, zagadek, kalamburów, rymowanek, śpiewanek i bajek,

- zabawy konstrukcyjne – robienie czegoś i rysowanie,
- zabawy tematyczne – pojawienie się towarzyszy fikcyjnych (osoby i zwierzęta),
- humor - postrzeganie komizmu i wytwarzanie go, naśladowanie, przebieranie się, płatanie figli, rysowanie karykatur, dowcipy na zakazane tematy.

Literatura:

Bonar J., Rozwijanie twórczości uczniów klas początkowych poprzez zadania dydaktyczne w toku kształcenia zintegrowanego, Łódź 2008

Hurlock E., Rozwój dziecka, Warszawa 1985

Nęcka E., Psychologia twórczości, Gdańsk 2003

Szmidt K.J., Pedagogika twórczości, Gdańsk 2007